UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadstr.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROČNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21·60, polletna K 10·80, četrtletna K 5·40, mesečna K 1·80; za Nemčijo celoletno K 26·40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36·—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici štev. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inserati: enostopna petitvrstica 30 vin., pogojen prostor, poslanice in reklame 40 vin. — Inserate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštnine proste.

Štev. 530. **V Ljubljani, v torek dne 11. marca 1913.** **Leto III.**

Enaka volilna reforma.

Za državni zbor imamo v Avstriji splošno in enako volilno pravico. Sicer ni ne idealno splošna ne idealno enaka. Celo moških polnoletnih državljanov je dovolj, ki ne morejo voliti, ker so se morali n. pr. zaradi dela seliti, pa ne morejo dokazati enoletnega bivanja. Nadalje so vse ženske izključene od volilne pravice. Vsled kompromisa, ki je bil potreben, da se je dosegla večina za volilno reformo, so volilni okraji neenako razdeljeni, na škodo nekaterim narodom in na škodo delavstvu. Na Kranjskem, kjer je imel dr. Šušteršič glavno besedo, se razume samo ob sebi, da je tudi državnozborski volilni zakon popolnoma prikrojen potrebam klerikalne stranke. Čudno je, da niso raztrgali še Ljubljano in jo vteknili kosoma v kmečke volilne okraje.

Ali kljub temu, da ima državnozborska volilna pravica še dosti pomanjkljivega, je v njej vendar poleg splošnosti izraženo tudi načelo enakosti.

Za kranjski deželni zbor imamo še vedno volilno pravico po kurijah. Meščanski glas je manj vreden od veleposestnikovega, kmečki manj od meščanskega, delavčev glas pa sploh nič ni vreden. Četrta kurija za kranjski deželni zbor je to, kar je bila Badenijeva peta kurija za državni zbor: Kos političnega jezuitizma, ki je na potrpežljivem papirju kazal, da ima vsakdo v deželi političen delež, skromen pač, toda vendar delež, ki je boljši kakor nič.

Toda to je prevara. Delavec ima v četrti kuriji pravico — oziroma dolžnost — glasovati, ne pa pravice voliti. Kajti vsi volilci, ki so že glasovali v svojih privilegiranih razredih, glasujejo še enkrat v četrti kuriji z njim. Seveda bi bilo tako tudi tedaj, če bi imeli enako volilno pravico. Ali odločilna je razlika, da bi imela dežela tedaj toliko volilnih okrajev, kolikor je v deželnem zboru poslancev; imeli bi torej majhne volilne okraje, v katerih bi prihajalo tudi delavstvo bolj do veljave. V velikih okrajih četrte kurije pa utone delavstvo med ostalimi volilci, in delavec, ki gre v tem razredu volit., ve že preden se sestavi volilna komisija, da je trati čas po zakonu o volilni dolžnosti.

Temu volilnemu sistemu pravijo »interesno zastopstvo«. Temu naslovu gre prostor med konvencionalnimi lažmi, katerih ni v politiki nič manj kakor v družabnem življenju. Posebno radikalna laž je pa to na Kranjskem. Največji privilegij v deželnem zboru imajo veleposestniki. To pa je v naši deželi kruta satira; kajti malo kje more biti veleposestvo tako brezpomembno kakor pri nas. Kar se na Kranjskem tako imenuje, ni včasi nič druzega kakor večja kmetija, le da posestnik ni kmet. Če bi začeli primerjati, bi kmalu opazili, kako brezpomembno je to veleposestvo tudi s fiskalnega stališča; ni ga treba primerjati z industrijo, ali marsikateri privatnik plačuje več davka kakor ta ali oni veleposestnik, in če bi se sestavil seznam davkoplačevalcev po višini njih državnih in deželnih prispevkov, bi bila velika večina teh gospodov vpisana prav daleč zadej.

»Veleposestvo« je bilo v velikih deželah le ime, ki se je zapisalo, da ni bilo treba reči »visoka aristokracija«, ker bi se v dobi zbujene demokracije tak naslov bolj slabo glasil. Ali kje so naši Švarcenbergi? Kaj pomeni vse kranjsko plemstvo? V socialnem življenju se njega eksistenca niti ne opaža; niti za tiste filantropične igrače, s katerimi opravičuje kakšna Metternichovka svoje kneževstvo, ne prihaja v poštev. In peščica teh ljudi ima deset mandatov kranjskega deželnega zbora v rokah, ima sedež v deželnem odboru in ima prostor v predsedstvu! V teoriji imajo približno na deset, v praksi pa komaj na pet volilcev svojega poslanca. To je naravnost vnebovpijoča predpravica.

Toda vsak otrok v deželi ve, da pri tej kuriji pravzaprav ne gre za veleposestvo, temveč za kranjsko nemštvo. Ali privilegij je krivičen, naj ga uživa posest ali pa narodnost. Stoječi na stališču enakopravnosti priznavamo Nemcem enake pravice kakor Slovencem; toda enake, ne pa izjemnih. Tudi za Nemce se ne sme v deželnem zboru peči posebna pogača.

Veleposestniška kurija kot zaščitnica nemštva na Kranjskem pa je sploh nezmisel, in pači vsa socialna dejstva. Ta inštitucija vzdržuje fikcijo, da je vse nemštvo na Kranjskem homogena enota, kar pa je prav tako lažnjivo, kakor če bi kdo trdil, da ni med Slovenci v deželi nobenih razlik in nasprotij. Iz te fikcije izvira politična korupcija, ki ne škoduje le splošnosti, ampak tudi upravičenim interesom Nemcev samih. Brez vsakega posebnega dokaza je jasno, da so Nemci na Kranjskem kljub manjšemu številu socialno prav tako razdeljeni kakor Slovenci. Poleg nemškega grofa je nemški meščan, trgovec, obrtnik, delavec, in tudi nemški kmet. Kdo bi se drznil trditi, da ima kočevski krošnjar s kakšnim Auerspergom enake interese? Kdo more verjeti, da bo nemškemu trgovcu ali pa nemškemu kurjaču v Ljubljani vedno v prid to, za kar glasuje grof Barbo?

In vendar je postala vsa politika Nemcev na Kranjskem samo »nemška«; to se pravi: Nemec mora zatajiti vse svoje resnične razredne, stanovske, kulturne interese zaradi fikcije »skupnega nemštva«. Ko je veleposestnikom kazala zveza z liberalci, je moralo biti vsakemu Nemcu prav; odkar so se gospodje pobratili s klerikalci, mora biti klerikalna politika vsakemu Nemcu všeč. Nemci, ki so pretežno meščani, morajo podpirati in pospeševati protimestno, sebično agrarno politiko klerikalcev!

Tako ubija »interesno zastopstvo« vsako pametno interesno politiko. Tako je tudi z resnično nemškega stališča sedanji sistem absurden. Od nobene plati se ne da razredni volilni sistem opravičiti. Zato je zrel za pogin. Postaviti je treba na njegovo mesto nekaj boljšega. To pa mora biti le splošna, enaka volilna pravica, regulirana s proporčno razdelitvijo mandatov. To je edino resnično zastopstvo interesov.

Hujskači na delu.

Dunaj, 10. marca.

Šele pred kratkim jo je dobil tiskovni urad ministrstva za zunanja zadeve od narodnogospodarkega odseka tako občutno po prstih, da je vsakdo od te soglasne lekcije pričakoval posledice v tem smislu, da se bodo oficiozusi, ki delajo javno mnenje, poboljšali. Narodnogospodarski odsek je obenem soglasno in krepko izrazil zahtevo po miru. Zgodilo se je to na tako nedvoumen način, da so govorniki posameznih strank s poudarkom naglašali: Nobene vojne nočemo! Tudi vojne s Srbijo ne!

Kljub temu jasnemu pouku pa smatrajo oficiozni pisarji še vedno hujskarijo za svojo prvo nalogo. Očitno misli par takih gospodkov, da si zdaj, ko je parlament na počitnicah, lahko dovoljujejo vse in da lahko delajo politiko na lastno pest. Dejstvo je, da se je strupena vojna huskarija pričela tisti trenotek, ko se je razšel državni zbor.

Po odločnem nastopu narodno-gospodarskega odseka se je bilo nekoliko popravilo. Oficiozni »Fremdenblatt« je »tolmačil« svoje izjave in zatrjeval, da sodi Berchtold položaj optimstično. Zdaj pa so naenkrat vse peresa, ki imajo količkaj dotike z zunanjim mnistrstvom, namočena v sam pesimizem. Skrite sile, ki hočejo v kalnem ribariti, se trudijo na vse kriplje, da bi nanesle čim več zaprek na pot, ki drži do miru in še zadnjo uro izsilile vojno. Nekateri momenti so tako značilni in tako jasni, da ne more biti govora o kakšni zmoti.

Včeraj so bili »veliki« dunajski časopisi polni črnih slik mednarodnega položaja. Pripovedovali so s tendenciozno marljivostjo o »velikih srbskih vojnih pripravah«, ki baje niso dovolj utemeljene s tem, da hoče Srbija priskočiti Črni Gori pred Skadrom na pomoč. Sicer se je tudi to Srbiji štelo v greh, češ v Belgradu morajo vedeti, da Avstrija ne privošči Skader Črni Gori; zakaj torej ne pusti Srbija Črne Gore na cedilu? S čudovito vsiljivostjo skušajo zanesti razdor med obe balkanski deželi in dopovedujejo Srbiji, koliko bolje bi bilo zanjo, če bi Črna Gora ostala slabotna. Pri tem pa ligvoristovsko molče o dejstvu, da sta obe državi v zvezi, ki nalaga vsem članom gotove dolžnosti.

Ker pa sama skaderska pomoč ne zadostuje za hujskanje, sumničijo Srbijo, da se hoče utrditi ob Jadranskem morju in po vsej Albaniji, pa namigujejo, da se pripravlja na — vojno z Avstrijo. Tudi časopisi, ki so še pred kratkim ostro kritizirali početje zunanjega tiskovnega urada, so mu zdaj nasedli in objavljajo te lamentacije.

Ali oficiozus hujska tudi po zunanjem svetu. Medtem ko objavlja glasilo nemškega kancelarja »Nordd. Allg. Ztg.« zelo miroljuben opis položaja, se oglaša v »Vossische Zeitung« enaka fanfara kakor po dunajskih listih. »Voss. Ztg.« pa je takorekoč berlinski organ našega zunanjega ministrstva, in notorično je, da dobiva od njega informacije. Brez dvoma je torej tudi to kukavičje jajca iz tega vira. Medtem ko govori oficiozni hujskač o vojni stranki v Srbiji, dokazuje sam, da imamo tako tihotapsko stranko v Avstriji; in zloglasni tiskovni urad služi po nezaupnici tem zahrbtnim špekulantom, kakor jim je služil pred nezaupnico.

Metoda narodnogospodarskega odseka torej ni zalegla. Torej bo treba odločnejše in ostrejše, da jo bodo oficiozni žurnalistični politikanti čutiti. Pri tem pa tudi parlamentarne stranke večine niso krive. Če bi bile sprejele socialistični predlog o rezervistih, bi bila vsem vojnim hujskarijam odvzeta tla. Ali to je stari greh meščanskih strank v Avstriji, da bi vedno nekaj rade, pa se ne upajo. In tako polovičarstvo rodi te kisle sadove, ob katerih se morajo potem same kremžiti.

Za žensko politično enakopravnost.

(Poročilo sodr. Ade Kristanove na ženskem shodu 8. t. m. v Ljubljani.)

Kakor vam je že znano, je ni neumnosti, da se ne bi našli ljudje, ki jo verjamejo in jo premlevajo ob vsaki priliki — pa če je še tako velika. Tako se godi, da srečavamo žalibog še danes v vseh krogih in po vseh potih ljudi, ki z neverjetno trdovratnostjo ponavljajo že davno ovrženo in miljonkrat razcefrano trditev, da je za žene najbolje, če se najmanj brigajo za politiko. Neotesani neumneži trdijo kar naravnost, da me nismo za politiko, ker smo preneumne — bolj galatni navihanci pa menijo, da politika ni za nas, češ, da je umazana, surova in da je ženska, ki politizira, nekaj neženskega, ker je baje ravno ženska nevednost tisti čar, ki vabi moške, da se ji klanjajo. Žal, da ne povedo tudi takoj, kakšni moški so to, ki zahtevajo, da naj ostane žena le nevedna igračka, nad katero lahko vlada vsak — tudi najbolj omejen mož. Cenjene sodružice! Če bi se vsako dekle postavilo takim besedam po robu in reklo: »Ne maram za tako omejene moške, ki govore tako bedasto, želim si moža, ki ga bom lahko spoštovala in od katerega se bom še jaz kaj učila«, če bi bile vse ženske toliko zavedne, da bi tako govorile — potem bi tudi moški kmalu drugače ravnali z ženskami in bi se morali temeljiteje pečati s politiko, ter bi pri tem prav kmalu sprevideli, da ni le politika potrebna ženam, ampak da je tudi tista slavna moška politika že zelo potrebna ženskih rok. Kajti, ravno žena je kakor ustvarjena za globoko čuvstvo človekoljubja in pravičnosti; politika brez pravičnosti in brez človekoljubja pa je to, kar se ravno v naših časih od dne do dne jasneje kaže: paša za brezvestne sebičneže! zločin nad delavskimi sloji! zločin nad človeštvom! — to je današnja politika. Kaj je ta politika prinesla splošnosti? . . . Naj omenim le par dejstev. Znanost je dokazala, da človeštvo degenerira — to se pravi: sedanji rod je telesno šibkejši od prejšnjih. Na miljone otrok je nezadostno rejenih, slabokrvnih, telesno zaostalih — kapitalisti pa pogrezajo na tisoče vagonov živil v morje, kadar bi jim dobra letina kvarila visoke cene. Katera izmed vas, cenjene sodružice, ni z globokim ogorčenjem pred kratkim brala v «Zarji«, da so denarni špekulanti v Ameriki na tisoče vagonov krompirja pustili segniti, in da so na tisoče vagonov kave in jabolk pogreznili v morje? Kako velikanski mora biti profit, ki ga napravijo z visokimi cenami ostalega blaga, če rajši uničijo toliko blaga, kakor da bi privoščili konsumentom cenejša živila in ubogemu proletarskemu otroku, da se vsaj ob dobrih letinah včasih do sitega naje. Kar ste zadnjič brali o kavi in jabolkih, to so storili že dostikrat tudi z žitom. Ni treba misliti: ah, v Ameriki — to je daleč — to nas ne zadene! Ni res. Kar se tam ali na Angleškem godi, vpliva na svetovni trg — cene svetovnega trga pa vplivajo posredno na naše gospodarstvo. Danes v času telegrafa, brzovlakov in brzih parobrodov je naša zemlja takorekoč le še ena sama velika hiša, v kateri prebivajo ljudje tesno drug poleg drugega in imajo celo skupnega gospodarja, in ta gospodar je kapitalizem.

In sedaj vprašam — in vsak zdrav razum mora vprašati: kako je to mogoče, da ni danes, v človekoljubnem dvajsetem stoletju, v vseh kulturnih državah zakona, ki bi prepovedal uničevanje ljudskih živil, zakona, ki bi ta zločin nad človeštvom čim ostreje kaznoval? A ne le, da takega zakona ni — država posoja celo svojo policijo, da straži tisti krompir, ki ima po volji denarnih špekulantov segniti! — Vsi vemo že od malega, da je krasti nekaj nizkotnega, da je tat zaničevanja vreden človek; cerkev uči: krasti je greh, in država smatra še najmanjše tatove za take škodljivce, da jih z navdušenjem zapira; utemeljuje pa to tako: Respektiral ni privatne lastnine — škodljivec je — pod ključ z njim! In sedaj poglejmo: Če bo tat imel na izbiro — recimo — vzeti hleb kruha bogatemu peku ali pa revnemu otroku, o katerem ve, da mu je mati stisnila zadnje vinarje v roke, da bi ji prinesel kruha — tedaj bo skoraj gotovo rajši vzel bogatemu peku, ker si bo lajšal vest z mislijo, da bogati pek zaradi tega ne bo trpel lakote. Na vsak način oškoduje navaden tat le eno osebo ali razmeroma malo oseb. Kapitalisti pa, ki delajo draginjo na vse mogoče umetne načine in ovirajo v vseh parlamentih pravično politiko, so prvič tako zakrknjene vesti, da jemljejo tam, kjer že itak skoraj nič ni, s tem, da speljujejo še zadnje vinarje revežev v svoje žepe, drugič pa ne škodujejo samo par osebam, ampak splošnosti; več kot pol človeštva se vsled draginje ne more dovolj hraniti, je izpostavljeno vse bolj boleznim, se ne more zdraviti če oboli itd. — zdravniki in znanstveniki pa doprinašajo svoje statistike, pa stikajo glave: »Žal, da moramo konstatirati, da človeštvo vedo bolj degenerira.« — Vsi vemo — in vsi vedo — kje tiče glavni in največji škodljivci. Ali pa zapirajo takozvane kulturne države te zločince? — Kaj še! — pomagajo jim prav povsod in jim izkazujejo vse časti. Ob štrajkih jim dajejo svoje vojake — ki morajo na povelje streljati eventualno na svoje lastne matere — v parlamentih podpirajo njih grabežljivost; če se par železarskih magnatov domisli, da bi bila za njih profit dobra vojna, je država pripravljena, da eventualno žrtvuje na tisoče ljudskih sinov — in če kje ob kakšni izredno dobri letini, ki bi lahko omilila mnogo bede, kapitalisti uničujejo živila, jim pomaga država tudi še pri tem zločinu.

Cenjene sodružice, po tem, da so take blaznosti še mogoče, bi tudi najbolj zakrknjena tercijalka lahko spoznala, da ni res, kar se ji venomer pridiga, da bi bil to od boga poslan družabni »red«, ampak, da je to velikanski nered, pa da so sedanje družabne razmere tako skoz in skoz gnile, da more le temeljiti prevrat napraviti nekaj, kar se bo smelo imenovati »družabni red«. Ampak — c. sodr. — tako gotovo pride čas, ko bo škodljivec človeštva veljal za največjega zločinca — čas, ko se vašim sinovom in vnukom ne bo treba bati, da bi morali kdaj streljati na vas, oziroma na vaše hčere in vnukinje — čas, ko se bodo ljudje čudili, kako je bilo le mogoče, da je bedno človeštvo tako dolgo prenašalo tiranstvo male skupine dela zločincev. Ves dosedanji razvoj človeštva in smotreno delo socialne demokracije vsega sveta nam jamči, da pride ta čas. In žene naših dni — vse prebujene, zavedne žene — bodo rade volje in navdušeno pomagale, da pride ta čas čim prej.

18.000 politično organiziranih in 40.000 strokovno organiziranih žen šteje avstrijska socialno demokratična stranka že danes, vkljub temu, da je gibanje razmeroma še zelo mlado in vkljub temu, da je ta organizacija marsikomu trn v peti. Ali to ne zadostuje za visoko in sveto nalogo, ki nas čaka. Izdatno moramo ojačiti bojne vrste naših sodrugov, z njimi združene moramo postati moč, kateri se sovražniki ne bodo mogli upreti. Večji del žen stoji še izven organizacije, ne pozna svojega položaja, nihče jim ne dopove, kje tiče njih interesi, njih dolžnosti. Treba bo delati in agitirati na vse kriplje tudi v zadnjem gnezdu, da pridobimo čim več žen za naše ideje. Prepustiti nočemo vsega dela in vsega veselja svojim potomcem — o ne! Nekaj sadov svojega dela bomo še same vžile, in veselje, da gre z velikanskimi koraki naprej, je že zdaj lahko naše. Le zakopati se ne smemo v malenkosti, ne malodušno povesiti glave, ne brezdelno križati rok, če takoj prva beseda nima pravega učinka. Če do devetdesete besede nobena ne zaleže — morda je ravno enoindevetdeseta prava, s katero vnetite ogenj, ki več ne ugasne, ogenj, ob katerem se užgo še druge duše, kakor nosi veter iskre naprej in naprej . . .

Cenjene sodružice! Zapostavljajo nas; — le zato ker smo slučajno prišle kot ženske na svet, smo brezpravne. To veste, da tistemu, ki pride kot proletarec na svet, kratijo mogočni kapitalisti vse človeške pravice: pravico do telesnega in duševnega razvoja, do miru, do veselja, do solnca. Žena proletarka je pa dvakrat udarjena, dvakrat uboga. Niti tistih skromnih pravic nima, kakor njen mož, njeni sinovi. V hiši je po besedilu meščanskega zakonika sužnja — ne enakopravna družica — svojega moža, v javnosti pa, tam kjer se delajo zakoni, ki segajo s tisočerimi nitmi v njeno življenje, tam ne sme svetovati in soodločevati — tam je popolnoma brezpravna. »Zločinci, umobolni in žene so od volilne pravice izključeni« — tako nekako se glasi slavnoznani odstavek zakona, ki ga je izlegla sijajna moška brihtnost. Z norci in zločinci nas postavlja v isto vrsto. Ali smo pametne, da to mirno prenašamo? Če se danes in jutri zbero vse zavedne žene Nemčije, Holandije, Danske, Rusije, Švice in Avstrije zato, da glasno protestirajo proti temu človeka nevrednemu ravnanju — ali smemo me slovenske socialistinje molčati? Tako od vseh dobrih duhov zapuščene vendar nismo, čeprav smo le ženske! In da nas slišijo, o tem ste lahko uverjene; tako obsežno gibanje se na pristojnih mestih ne more več prezreti. Od leta do leta narašča to gibanje silovito in ker ima tudi pravičnost in zdrav razum na svoji strani, bo končno neizogibno zmagalo.

Cenjene sodružice, me slov. socialistke smo se pred enim letom prvič oglasile in vsaka izmed nas mora skrbeti, da se bomo zbirale vsako leto v večjem številu; vsaki ženi mora biti ta dan in ta shod častna zadeva! Ženski dan! — naš dan! — kako lepa je bila ideja, določiti en dan na leto, da povemo na ves glas, da se ne damo več zapostavljati, ter že s svojim sestankom dokažemo, da smo zrele za velika vprašanja časa. (Konec prihodnjič.)

Ljubljana in Kranjsko.

— **Strupeno seme.** Še letos začne klerikalno Bonifacijevo društvo, v katerem rogovili zloglasni in razvpiti pater grof Gallen, izdajati agitacijski list v slovenskem jeziku. Doslej izdaja to društvo »list« v nemškem in češkem jeziku; ta papir, ki ga v nemških in čeških krajih s kramarsko vsiljivostjo kolportirajo po cerkvah med zbrano čedo, je nedvomno najordinarnejši in najneumnejši tiskovni izdelek v Avstriji in slovensko klerikalno časopisje dobi v slovenski izdaji nevarnega konkurenta v nespodobnosti in lažnjivosti. Slovenci pa nov izvirek ljudskega poneumnevanja. V tem klerikalnem društvu se zbirajo grofi in škofi in v njem imajo zlasti modrokrvne babnice od grofic navzgor torišče za svoje tercialske prismodarije. Lani je zbralo društvo 400.000 kron denarja in ker se koplje v zlatem izobilju, hoče curek svojega blagoslova spustiti tudi na nas Slovence. Ta radodarnost visokorodne gospode, ki ima roke ustvarjene za to, da grabi z njimi in krade iz ljudskih žepov in državne kase, ne da bi dajala in delila, je že sama na sebi sumljiva in le kaže, kakšno važnost in pomen pripisuje časopisju. Z novim listom dobe klerikalci v roke novo orodje za poneumnjevanje slovenskega ljudstva, zato je dolžnost naša, da se s tem večjo pridnostjo in vnemo lotimo dela za »Zarjo« in da jo razširjamo tudi med

tiste, ki še omahujejo in ki niso še prav trdni. Zlasti pa bi na Slovenskem ne smelo biti zavednega socialnega demokrata, ki bi ne bil naročen na »Zarjo«. Strupeno setev ljudskih škodljivcev zatremo le s požrtvovalnim delom; nihče pa se ne sme ogniti temu prepotrebnemu delu!

— **Dobra roba.** Na drugem mestu priobčujemo izjavo hrvaškega duhovnika, ki je s cinično odkritosrčnostjo označil svoje verne ovčice za robo. Da je mož svojo sodbo pogodil in da je ta »roba« prav izvrstna, kaže sledeča, dobesedno reproducirana

Pobotnica

za 200 K (dvesto kron), katere sem podpisanec od Rozalije Z., posestnice v Široki seti kot plačilo sledečih stroškov po njeni umrli materi Uršuli Z. sprejel, in sicer:

za pogreb, spremstvo, sedmi in trideseti dan in vse cerkveno opravilo	K	70—
plačilo pogrebcem (štirim à 3 K) —	»	12—
zvonenje pri farni cerkvi na Vačah —	»	30—
zvonenje na Sv. Gori in g. župnemu upravitelju za udeležbo pri pogrebu	»	34—
za zvonenje pri župni cerkvi na Savi	»	14—
še posebej za sv. maše zadolžnice —	»	40—
torej skupno — —	K	200—

danes resnično prejel.

Vače, 30. januarja 1913.

Fran Majdič m. p., beneficijat.

Življenje je dandanašnji na svetu drago, ampak umiranje v krščanski cerkvi je še dražje. Advokatje in apotekarji, mesarji in hišni posestniki se utegnejo domisliti, da delajo umazano konkurenco obrtnikom v talarju, zakaj kakor borovnice ceno so petrolej in pravde, tobak in stanovanja v primeri s svetimi mašami, blagoslovljenimi grobovi in cerkvenim zvonenjem. Slovo od tega sveta napravlja črna gospoda težko in nebesa so marsikomu zagrenjena!

— **Klerikalizem v kranjskem šolstvu.** »Slovenec« poroča, da je škofova gimnazija v Šent Vidu dobila za leto 1912/1913 pravico javnosti in pravico, da sme izdajati državnoveljavna zrelostna izpričevala. Klerikalci so vtihotapili v kranjsko srednje šolstvo popoln klerikalen zavod!

— **Nesreča v pivovarni »Union« v Šiški.** Pišejo nam iz Šiške: V pivovarni »Union« morajo vladati čudne razmere. Nedavno je utonil po noči kurjač v greznici. Kako je bilo to mogoče, se ni še konstatiralo. Časopisje je prineslo le kratko poročilo: delavec je v greznici našel žalostno smrt... Sedaj zopet nova nesreča. Danes (v pondeljek popoldne) je transmisija raztrgala in razmrcvarila truplo mladega proletarca. Noge zlomila, roke prelomila, creva raztrgala.... grozne smrti je umrl delavec-proletarec. Pojasniti bo treba javnosti, kako to, da je v tej tovarni toliko nesreč, saj drugje kaj takega ni. Obrtno nadzorstvo mora pogledati v to kapitalistično pivovarno ter kontrolirati varstvene odredbe. Naloga časopisja pa bodi, da biča nemarnost kapitalističnega podjetja, kateremu delavsko življenje ni nič mar. Kajti, gospoda si misli tako — za enega delavca je takoj deset novih dobiti...

— **Delavske razmere v pivarni »Union«** v Šiški so zelo žalostne. Plače sramotno nizke, delavni čas dolg, varstvenih naprav za delavsko življenje skoro da ni, kar jih je, so nezadostne. Gospodje v tovarni so sovražniki delavske organizacije, delavci sami se pa zelo malo brigajo za svojo usodo. In — žalostne zgodbe o nesrečah v tej tovarni so dokaz, da se na delavskem življenju maščuje brezbrižnost. Organizacija delavstva si mora pribojevati tudi varstvene naprave, saj vemo, da so c. kr. obrtni nadzorniki v kapitalističnih tovarnah in podjetjih preradi popustljivi, preradi verjamejo lepim besedam gg. ravnateljev. Delavcem v pivovarni »Union« naj bode važen opomin včerajšnja nesreča. V organizacijo sodarskih in pivovarniških delavcev — vsi od prvega do zadnjega! Dolžnost organizacije pa bodi, da z vso močjo poskusi napraviti red ter prepreči v bodoče podobne nesreče. —č.

— **Škandal v mestni dvorani.** Iz Novega mesta nam pišejo: V petek je bila po preteku skoro treh mesecev zopet enkrat občinska seja. Pri tej priliki je župan Karel Rozman še le odgovoril na vprašanje v »Zarji« dne 6. novembra p. l. (torej po preteku 4. mesecev) glede pojedine v kapitelnu, katero je baje plačala mestna občina proštu. Županov odgovor je bil tak, da bi se bil prav dobro podal v — šnopparijo. Ozmerjal je dopisnika s — psom! Opozarjamo na natančnejšo poročilo, ki ga priobčimo v kratkem.

— **Avtomobilska zveza med Celjem in Ljubljano** se utegne oživotvoriti že v nekaterih tednih. Stala bi sem in tja 8 K; k temu bi pa prišel še promet med Celjem-Žalcem-Vranskim. Pot bi peljala potnika iz Celja v Ljubljano po prekrasni Savinjski dolini. Družba za ustanovitev tega prometnega podjetja se je že prilično sestavila in si baje tudi že zasigurala potreben kapital.

— **Zdravstveno stanje mestne občine ljubljanske.** Od 23 febr. do 1. marca je bilo 29 novorojencev, 1 mrtvorojenec. Umrlo jih je 20 in sicer 13 domačinov in 7 tujcev, med njimi za vratico 1, za jetiko 3, vsled mrtvouda 3. Za škrlatico je obolel 1, za tifuzom 1, za vratico 1.

— **Umrli so v Ljubljani:** Uršula Cukjati, gostija, 78 let. — Jera Jeršek, vdova tkalskega mojstra, 69 let. — Janez Frank, delavec, 33 let. — Marjeta Trontelj, bivša kuharica, 79 let. — Apolonija Kržišnik, delavčeva žena, 42 let. — Valentin Bokalič, užitkar, 87 let. — Marija Kankel, zasebnica, 65 let. — Anton Urbanc, mizarski pomočnik, 20 let. — Zvonimira Dejak, livarjeva hči, 14 mesecev.

— **Ivan in Jožefa Polajnko v Antwerpnu prijeta.** Iz Antwerpna je v nedeljo došla naslednja brzojavka: Ivan in Jožefa Polajnko, ki sta se danes vrnila s parnikom »Finland« v Antwerpen, sta bila tu aretirana in odvedena v zapor. Denar zaplenjen.

— **Zažigalec.** (Izpred ljubljanskega porotnega sodišča.) V soboto je stal pred ljubljanskim porotnim sodiščem leta 1875. rojeni kajžar Janez Brvar iz Topol, sodnijski okraj Kamnik, 6. junija 1912. se je vrnil obtoženec po desetletni kazni, ki jo je moral prestati zaradi ropa, iz kaznilnice v Gradiški. Njegova žena, Marija Brvar, ga ni bila prav nič vesela, ko je prišel v Topole pri Moravčah. Janez Brvar ni hotel delati, ko je prišel domov, temveč se je raje potikal po gostilnah. Večkrat je tudi dejal, da bo šel čimprej mogoče zopet v kaznilnico, kjer se mu je mnogo bolje godilo nego doma. Razmerje med možem in ženo je bilo zelo napeto in Janez Brvar je silno sovražil svojo ženo. Poleg hiše je bil prizidan hlev in na podstrešju hleva je obtoženec imel prenočišče. Žena pa je spala v kleti, ker je stanovala v edini sobi hišice njena mati, Neža Borštnar. 21. novembra je vzel Brvar, ko je šel spat, s seboj vžigalice in dežnik. Proti tretji uri zjutraj je zapazila tašča, da sta hlev in hiša v ognju. Družina se je rešila z največjo težavo življenje in sicer so odšli smrti v plamenih s tem, da so poskakali skozi okna. Ogenj je uničil vse: kočo, življenske potrebščine, obleko in opravo. Janez Brvar izpove, da je zažgal iz jeze in namenoma, da uniči ogenj posest njegove žene. Takoj ko je zažgal, se je že kesal, a ni mogel več pogasiti ognja. Porotniki so potrdili vprašanje o zažigu soglasno. Janez Brvar je bil nato obsojen na desetletno težko ječo.

— **Tatica iz navade.** (Izpred ljubljanskega sodišča.) V soboto je bila pred ljubljanskim porotnim sodiščem leta 1876. v Hieflauu rojena Julija Habjan, neomožena dekla, pristojna v Kamnik. Obtožena je bila tatvine. Habjanova je bila zaradi različnih tatvin že večkrat kaznovana. 9. januarja je bila po odgonu odposlana v svojo domovno občino Kamnik. Prestala je pravkar dveletno kazen v Neudorfski kaznilnici. V Kamniku ni ostala dolgo, temveč je prišla kmalu v Ljubljano in dobila zavetišče v azilu za služkinje. Dobila je kmalu službo, vrnila se je pa še enkrat v azil, da odnese svoje stvari. Pri tej priliki je izmaknila v azilu več predmetov, zlasti obleke. Pri preiskavi so našli ukradene stvari pri njej. Toženka le deloma priznava tatvino. Iz njenega življenja je pa razvidno, da krade vse, kar jej pride pod roke. Tatvina jej je že prešla v kri in meso. Porotniki so potrdili krivdorek glede tatvine soglasno, glede tatvine iz navade pa z osmimi proti štirimi glasovi. Habjanova je bila obsojena na pet let težke ječe.

— **Trdoživ bolnik.** Alojzij Jakič iz Strmeca pri Šmarjeti je delal kot premogar v Gerke pri Bochumu na Vestfalskem. Imenovani se je sprehajal 3. t. m. z deklico, ki je bila protestantinja. Srečal ju je pa njegov sodelavec, rodom Poljak, in ga posvaril, naj se on kot katolik ne druži s protestantinjo. Na Jakičev odgovor: »To tebe nič ne briga!« je dotičnik ustrelil iz samokresa in zadel Jakiča v prsa prav blizo srca. Jakič je padel na tla, a kmalu zopet vstal ter oddal na svojega nasprotnika tri strele, ker je bil tudi oborožen s samokresom. Nato je hitel na postajo in po tridnevni vožnji dospel v kandijsko bolnišnico.

— **S trebuhom za kruhom.** V soboto se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 50 Hrvatov, 7 Macedoncev, 2 Slovenca in 4 Ogri, nazaj je prišlo pa 90 Slovencev in 98 Hrvatov. V Heb je šlo 27, v Buchs 10, na Dolenjsko pa 17 Hrvatov. Na Dunaj se je odpeljalo 16, nazaj je prišlo pa 25 Kočevarjev. V Budimpešto je šlo 70, v Dunajsko Novo mesto pa 90 Lahov, nazaj jih je prišlo pa 30. V Inomost je šlo 12, na Dolenjsko 25, iz Tirolskega je prišlo 20 Hrvatov.

— **Kinematograf »Ideal«.** Spored za torek 11., sredo 12. in četrtek 13. t. m.: 1. Žurnal Pathé. (Kinematografska poročila. Najnovejši dogodljaji, literatura, šport, moda v Parizu.) 2. Po medenih tednih. (Amerikanska veseloigra.) 3. Prvi sledovi starosti. (Kos življenja v treh delih. — Pri vseh predstavah.) 4. Najnovejša učinkovitost z Mirkom. 5. V sledovih Telemarkovih (Naravni posnetek. — Samo zvečer.) 6. Billy zastrupi psa čuvaja. (Amerikanska humoreska. — Samo zvečer.)i 7. Dvojna igra. (Italijanska učinkovita veseloigra. — Samo zvečer.)

Stajersko.

— **Starostna oskrba na Avstrijskem.** K poglavju starostne oskrbe na Avstrijskem poroča graški »Arbeiterwille« sledeče: V Weinbergu pri Fehringu, enem od najčrnejših gnezd tega črnega okraja, je umrl pred kratkim star užitkar. Kakor vsi ljudje njegove vrste bi bil moral hoditi od hiše do hiše in po vrsti hišnih številk je bil vsak dan v drugi hiši nepovabljen gost. Takih nepovabljenih gostov nikjer ne sprejemajo z veseljem in pičlo odmerjeno jed jim navadno zabelijo z očitki in neprijaznimi besedami. Čim črnejše je gnezdo, tem pogostejši so tako zabeljeni obedi. Stari mož se je hotel ogniti neprijaznim sprejemom in je zato prinašal jed sam v napol podrto kolibo, ki je v onem kraju zavetišče za užitkarje. Pred nedavnim časom je starec zbolel, ali nihče ga ni pogrešal. Kmetje, ki bi mu bili morali dajati jed, so bili povsem zadovoljni, ko ni prihajal starec več in nihče se ni zmenil za ubogo paro. Čez osem dni se je vendar nekdo domislil starca in pogledal v kočo, kaj da pravzaprav dela starec. Grozen prizor! Ob ognjišču je sedel starec v lastnem blatu, ves v nesnagi in mrtev. Prebivališče samo na sebi je bilo strašno, stene in tla so bila čez in čez pokrita z nesnago. Da bi mrliškemu ogledu prikrili ta svinjak, so truplo odnesli in z lopatami in krampi pričeli čediti »stanovanje«. Tako se je zgodilo v letu 1913 v enem najbolj »krščanskih« krajev na Štajerskem in sicer ne v prvič. Pred dvemi leti se je zgodil enak slučaj v prav tem svinjaku. Če bi kdo očital starčkoma, da nista dovolj snažila koče, bi jima delal krivico. Oba sta bila tako stara in onemogla, da sta bila za vsako delo nesposobna in končno tako bolna, da nista mogla več zapustiti hiše. Oba sta umrla vsled gladu in nesnage. Prejkoslej pa lazijo vrli vaščanje pridno v cerkev k pridigam in krščanskemu nauku in gorje onemu, ki bi bil šel na nedeljo namesto v cerkev v kočo pogledat za starcem. Prokletstvo onih bi ga zadelo, ki pridigujejo: »Ljubi svojega bližnjega kakor sam sebe!«

— **Smrtna nesreča.** 18letni kovaški učenec Franc Korošec v Ponikvi pri Št. Vidu je te dni vozil listje. Po nesreči se je voz prevrnil nanj. Ker ni bilo nobene pomoči blizu, se je v listju zadušil. Našli so ga mrtvega.

Goriško.

— **Stepančič, kraški veljak, obsojen.** 4. t. m. se je vršila pri sodišču v Komnu razprava proti klerikalnemu kapitalistu Karolu Stepančiču, bratu deželnega poslanca in bivšega državnozborskega kandidata, zaradi žaljenja časti. Tožil ga je učitelj Macarol iz Vojščice. Oba sta imela zastopnika; tožitelja je zastopal dr. Josip Ferfolja. Značilno je, na kakšen način hoče reševati čast in ugled svojega brata poslanca, izvoljenega od njegovih sužnjev. K. Stepančič je tako zakrknjena duša in misli, da je njegov brat kot poslanec sploh nedotakljiv in kot tak vsegamogoč in najboljši politik, kar jih je dal naš Kras. Za nas pa je gospod poslanec Stepančič le politična ničla. O njem in njegovem delovanju bomo na drugem mestu še marsikaj razkrili, da bo občutil na svoji grbi udarec, in sicer njemu najbolj neprebavljive soc. dem. stranke. Na to naj se le pripravi, s tem mu bomo tudi mi pomagali povzdigniti njega ugled, da bode i ljudstvo izprevidelo, kakšnega političnega gada goji na svojih prsih. 17. m. m. je prejel po pošti tožitelj Macarol dopisnico, napisano prav v klerikalno divjaškem tonu, s samimi surovimi, ničevnimi in žaljivimi izrazi, podpisano od Karola Stepančiča. Najhujši žganjar bi dostojnejše pisal kakor brat gospoda poslanca in deželnega odbornika dr. Henrika Stepančiča. Med temi šnopsarskimi besedami se je blestelo tudi ime poslanca dr. Henrika, katerega je branil in poveličeval s temi kvantami. Gospod poslanec kot sodnik je lahko ponosen na svojega brata, ki rabi v obrambo njegove osebe tako lepe izraze, katerih je mogoče slišati le na kakem semnju med pijanimi mešetarji. Obravnavo je vodil klerikalec dr. Lavrenčič. Stepančičev zagovornik je hotel vso stvar zasukati in dokazati popolno nedolžnost olikanega Stepančiča, kar pa je dr. Josip Ferfolja s temeljitim in jedrnatim govorom pobil. Nato je sodnik obsodil Karola Stepančiča na **20 K globe, v slučaju neiztirljivosti pa na 48 ur zapora in v poravnavo pravdnih stroškov. S tem je zadobil zadoščenje ne samo tožitelj, ampak sploh učiteljstvo; klerikalni kapitalist pa je izvedel, da se zaveden učitelj ne dá teptati od Stepančičev, zatiralcev naprednega učiteljstva, zaščitnikov moralično propalih poklerikaljenih učiteljev.**

Trst.

— **Stavka v tržaškem tehničnem zavodu** se nadaljuje. Včeraj dopoldne se je vršil v veliki dvorani »Delavskega doma« impozanten shod stavkujočih. Poročala sta sodrug Chiussi v italijanskem in sodrug Petejan v slovenskem jeziku. Oba sta pozivala delavce naj vztrajajo solidarno v boju. Na svoji strani imajo vse zavedne delavce, in lahko trdimo, vse resno tržaško prebivalstvo. Da so kapitalisti med seboj mednarodno združeni in v boju proti delavstvu solidarni, so imeli delavci zopet priliko se prepričati, ko sta jim govornika sporočila, da je poslal zavod livarska dela tovarni Tönnies v Ljubljano, naj jih izvrši. Na shodu je bilo z gromovitim aplavzom sprejeto pismo pekovskih organiziranih delavcev, ki so na občnem zboru sklenili izjavo solidarnosti s stavkujočimi. Enako gromovit aplavz je sprejel poročilo sodruga Mihevca, ki je naznanil, da so se izrekli ljubljanski kovinarji na nedeljskem shodu solidarne s stavkujočimi in da bodo po svojih močeh prispevali k dobremu uspehu stavke. Za njim je govoril še sodrug Todeschini. Končno so delavci sklenili brzojavno sporočiti solidarnost ljubljanskim tovarišem in se izrekli, da se bosta vršila ves čas stavke vsak dan dopoldne po dva shoda. Eden za slovenske eden za italijanske delavce. To pa zato, da se ne bo ene in druge mučilo na enem shodu z dvojezičnimi govori. Nato je predsednik zaključil shod. Med delavstvom vlada vzorna disciplina in odvsepovsod prihajajo izjave solidarnosti. Boj je pravičen in je delavska zmaga gotova.

— **Vojak ne sme poznati dobrega srca.** Tako si mislijo gospodje pri vojaški upravi avstrijski in takega mišljenja je večina naših oficirjev. Naši vojaki vedo to prav dobro in nešteti slučaji škandaloznega ravnanja z vojaki od strani častnikov so nam za to dovolj zanesljiva priča. Ampak takih slučajev ni nikdar konec! Nekateri so plačani mastno zato, da varujejo čast in interes domovine in svoj interes. Delavec-vojak mora domovino braniti in zanjo tudi pri tem delu trpeti. Drugače se ne bi mogli drugi na račun domovine zabavati. Korošec Anton, rojen v celjski okolici, dragonec iz leta 1900, je bil tudi poklican pod orožje. Že doma ni bil pri najboljšem zdravju. V Sinju, kjer je sedaj vršil svoje vojaške dolžnosti, je pa zbolel prav nevarno. Mož je oče štirih otrok in žena mu je bolna od pomanjkanja. Da preživi sebe in svoje štiri otroke, je dobivala od vojaške uprave 2 K 40 vin. na dan. Vsled prehude bolezni so poslali Korošca domov. Toda, dasi se je komaj vlekel, je moral od Sinja do parnika v Dalmaciji sam brez spremstva. Na parniku so ga vkrcali v tretji razred, čeravno je nujno potreboval postelje in počitka. Sam si je moral plačati postelj v drugem razredu na parniku. Ko je došel v Trst, je bilo popolnoma onemogel in so ga morali sodrugi na železnici nesti v železniški voz. Ali je res, da se ne sme postopati z delavci-vojaki bolj človeško? Do kdaj bodo reveži morali prenašati take in enake krivice? Morda pa ima delavska potrpežljivost svoje meje in gospodi vsekako priporočamo, naj ne napenja preveč strune. Previdnost in rešpekt pred delavci in bolnimi vojaki!

— **Predavanje v Škednju.** V soboto 8. t. m. ob 8. zvečer je predaval v prostorih tukajšnjega izobraževalnega društva (nad prodajalno konsumnih zadrug) sodrug France Milost o pariški komuni. Predavanje je bilo prav čedno obiskano in so poslušalci z izrednim zanimanjem sledili izvajanjem predavatelja, ki so bila za Škedenjsko delavstvo povsem nova. Kakor ob nastopu, tako je priredilo delavstvo tudi ob zaključku predavanja sodrugu Milostu prisrčno ovacijo. Takih predavanj si želimo še mnogo.

— **Roparski napad na Opčinah.** V četrtek se je podal posestnik Chadzynski z Ruskoe Poljskega, ki je prišel s svojo sestro na potovanje v Trst, na razgled, ki se nahaja nad opčinskim obeliskom. Pot na razgled vodi skozi precej gost borov gozd. Pri povratku je priskočil k obema močan mož s črno masko na obrazu ter z revolverjem v roki zahtevajoč po nemško denar. Chadzynski je videl, da mu ne preostaja drugega kot ugoditi zahtevi, ter je izročil napadalcu svojo denarnico, v kateri je bilo le okoli 40 K denarja. Zato se je obrnil k Chadzynskijevi sestri ter od nje zahteval denar. Ona je tudi dala denarnico, ki je vsebovala le 8 K. To je bilo tudi premalo. Vedno z revolverjem v roki je ukazal Chadzynskemu, naj odpne svojo suknjo. Ko se je to izvršilo, je iztegnil lopov roko, da potegne iz notranjega žepa suknje listnico, v kateri je bilo 2000 K. Toda v istem času se je začel nek šum in lopov jo je pobral v gozd in izginil. Šum je prihajal od nekega vlaka, ki je v daljavi puhal. — Chadzynski in njegova sestra sta pohitela v Trst javit celo stvar policiji. Policija je takoj brzojavila in telefonirala na vse kraje. Iz Trsta pa je šla patrulja redarjev na konju na Opčine. Dosedanje iskanje je bilo brezuspešno.

Umetnost in književnost.

— **Iz gledališke pisarne.** Danes, v torek, se ponovi za par Sem Benellija tragični poem »Ljubezen treh kraljev«, ki je dosegel pri premijeri na častni večer g. Danila pri občinstvu tako lep uspeh. Sem Benelli je ponos moderne italijanske drame, in »Ljubezen treh kraljev« je višek njegove dosedanje tvornosti. Ta teden pride na vrsto Puccinijeva opera »Tosca« s primadono zagrebškega deželnega gledališča, gdčno. Miro Koroščevo, ki je nam od letos že priljubljena znanka.

— **»Ljubezen treh kraljev«** spada po mojem najpoštenejšem prepričanju med najboljša dela moderne dramatike. Teatraliko bi utegnil morda kdo očitati istega pisatelja poemu »Cena dele beffe«; za vnanjosti pa se oprijemlje tisti, ki podčrtuje v »Amore dei tre re« strup in troje ali četvero mrličev. Ta poem je dramatičen in vendar ne teatralen, liričen, in vendar ne solziv, simboličen, in vendar ne majhen. Da je to drama za oder, je pokazala premijera, ki je potegnila vkljub verzom občinstvo za seboj, da je s pridržano sapo sledilo dogodkom na odru. Najlepši dokaz za sprejemljivost našega občinstva, da ni tudi ob najkočljivejših prizorih buhnilo v tisti običajni smeh, ki tolikokrat skazi najresnejše hipe, in da je bilo dvoje, troje takih slabotnih poizkusov hitro potlačenih. — Če bi veljali strup, smrt, in podobno za znak šunda, potem zmečemo lahko celo vrsto starih in modernih dramatikov in romanopiscev s Shakespearom, Strindbergom in Dostojevskim vred med staro šaro. Snov ni odločilna, pač pa način, kako je zgrabljena in kako je izvedena. In Sem Benelli jo je zgrabil s krepko roko pravega dramatika in izvedel s prekipevajočo pesniško fantazijo in subtilno psihologijo. In ravno, v tem, kako se je izognil surovim brutalnostim, občudujem fini takt Benellijev. Davljenje se godi res na odru, in vendar ne gledalcu pred očmi — ves prizor je zastrt, kakor z zaveso, s širokim Arhibaldovim plaščem; in poleg tega v mraku. In Fiora, ki leži ves zadnji akt na mrtvaškem odru — s koliko tenkočutnostjo ji je odvzel pesnik vse, kar diha smrt ostudnega od sebe; kakor živa je, vsa lepa, in njena usta so polna živih spominov. Vse, kar diši po kadavru, je ločil od tega mrliča, izpodrezal takoj začetkom dejanja vse asočijacije, ki so v zvezi z razkrojem in trohnobo, in vse, kar vabi in mika na živi deklici, ji je pustil v smrti. In lepa simbolika, vtelešena v Fiori, tako tajna in tiha in diskretna simbolika, da jo skoraj razdereš, če o nji govoriš. Fiora, ta »ljubica vsa sveža, zelena in zlata«, ki po nji hrepene barbari, ki za njo medle Italci — to je — težko je zapisati, a mora biti — to je Italija, ona solnčna, obljubljena dežela, mamljivi cilj severnih barbarov, proti kateremu so drveli trumoma, hlepeči po njenih naslad,in ki je vendarle »trudnost vlila jim v žile, kentavrom neukrotljivosti« ter jih naposled vse zastrupila, ona sama mrtva — in vendar — kkor živa... Le grobo in oddaleč sem razložil to, kar zveni tajno in vendar jasno iz čudovitih verzov Benellijevih. Ali je s tem očesom gledan ta strup res tako strašen rekvizit? Ali kaže ta kulturnohistorična simbolika res notranjo praznoto? In sentimentalnosti ni prav nič v tej drami. Sveže, krepko čuvstvo primitivnih ljudi, ki si daje duška originalnih primerah in burnih izlivih, ni sentimentalnost, nego poezija. In pregnati poezijo z odra, bi se reklo, preputsti ga popolnoma vnanjim efektom in teatraliki.

Oton Zupančič.

Vestnik organizacij.

Glavni odbor „Vzajemnosti“ v Ljubljani ima v sredo 12, t. m. točno ob 8. zvečer sejo.

Občni zbor pevske podružnice se vrši 18. marca ob 8. zvečer v društvenih prostorih, Šelenburgova ul. 6. 1. Poročila funkcijonarjev. 2. Volitev odbora. 3. Raznoterosti. Obilna udeležba nujna! Odbor.

Organizacije in zaupniki, ki imajo v kolportaži „Družinski koledar“ se nujno vabijo, da denar za prodane koledarje takoj vpošlje na naslov: „Delavska hranilnica in posojilnica v Ljubljani. Neprodanih koledarjev ni treba vračati.

Balkanski in mednarodni položaj.

O miru se komaj kaj sliši. Šukri paša baje naznanja, da se Odrin ne more več dolgo držati. Zarote v Turčiji se množe.

MIROVNO VPRAŠANJE.

Popust Turčije.

Peterburg, 11. »Novoje Vremja« poroča iz Carigrada, da je Turčija na nasvet Rusije sprejela izpremembo mirovnih pogojev in izrekla, da preda Odrin. Kot mejo sprejme črto od Midije ob reki Bešvi do Muktar paše, pa odtod 9 kilometrov južno od Odrina do Enosa ob Egejskem morju.

Maldoturki za vojno.

Carigrad, 11. Mladoturški osrednji odbor je imel v soboto triurno sejo, katere se je udeležilo 28 članov. Večina se je izrekla **za nadaljevanje vojne, če ne prizna balkanska zveza neodvisnosti Odrina.** Vojni svet je storil pod predsedstvom velikega vezirja po poročilu Izet paše odločilne sklepe. Večina časopisov meni, da se je **upanje na mir zelo zmanjšalo.** Nekateri listi pozivajo **Rumunijo, da naj mobilizira proti Bolgarski.**

Bolgarski odgovor.

Sofija, 11. »Mir« javlja: Bolgarska vlada čaka le na odgovor Srbije, da naznani velesilam pogoje zaveznikov za sprejem posredovanja.

JANINA.

Kapitulacija zaradi pomanjkanja streliva.

London, 11. Poročevalec »Daily Telegrapha« javlja iz Janine, da je imel priliko govoriti nekoliko besed z bivšim poveljnikom Janine Esad pašo, ki je dejal: »Vztrajal sem, dokler mi je bilo mogoče. Nadaljen odpor bi bil blazen.« Njegove sile so znašale 16.000 regularnih in 7000 iregularnih vojakov. Izgubil je v štirih mesecih obleganja 7500 mož. Vdati se je moral ponajveč zato, ker je šlo strelivo že popolnoma h kraju.

NOVI GRŠKI USPEHI.

Paramitia zasedena.

Atene, 11. Prestolonaslednik javlja iz Janine, da je mešana četa, ki šteje dva bataljona **in eno stotnijo pehote,** dva artiljerijska oddelka in pol eskadrona konjeništva, **zasedla Paramitio.** Druge čete slede. Med prebivalstvom vlada velikanska radost. V kratkem se zasede mestece Margariti.

Esad paša pri prestolonasledniku.

Atene, 11. Oficiozno poročajo: V nedeljo je prestolonaslednik sprejel na avdienci poveljnika turške vojske Esad pašo in njegovega brata, poveljnika trdnjave. Oba častnika sta izrekla prestolonasledniku svoje občudovanje za strategično gibanje, ki je dovedlo do predaje Janine in za hrabrost grške vojske.

Za turške jetnike.

Atene, 11. Iz Janine poročajo: Takoj ko je na turških fortih zavihrala grška zastava, so grški častniki in vojaki pohiteli, da so poskrbeli turškim vojakom živil. Podpolkovnik Fuad beg, bivši poveljnik forta Bizani, se je zahvalil za človeško ravnanje s turškimi jetniki.

2000 Turkov vjetih.

London, 11. Ko so Grki zavzeli Janino, je 3000 Turkov pobegnilo proti severu. Grki so poslali za njimi oddelek, ki je po kratkem odporu zajel njih 2000, ostali so se razkropili.

Turki nimajo poročila.

Carigrad, 11. Turška vlada je še vedno brez uradnega poročila o kapitulaciji Janine. Časopisi ne smejo zapisati niti imena »Janine«.

Grška aneksija?

Pariz, 11. Iz Sofije brzojavljajo: Iz Aten prihaja pomembna vest, da **namerava grška vlada s kraljevskim dekretom izreči aneksijo vseh od Grkov zasedenih krajev.**

ODRIN PRED PADCEM.

London, 11. »Daily News« imajo od svojega dopisnika iz Carigrada: **»Poveljnik posadke v Odrinu Šukri paša je naznanil velikemu veziru, da se mesto ne more več dolgo upirati in je vprašal, če sme vzeti pogoje kapitulacije v pretres.**

BOLGARI HOČEJO ODRIN,

preden se sklene mir.

Sofija, 11. Dasi je bolgarska vlada pod gotovimi pogoji pripravljena sprejeti ponujeno posredovanje velesil, hoče vendar doseči mir z direktnim pogajanjem na bojišču. Ta namen, ki je že zadnji teden prevladaval, se je utrdil izza padca Janine. Zdaj, ko je Črna Gora izjavila, da je posest Skadra zanjo življensko vprašanje, in ko je upati, da se prisili ta trdnjava z znatno srbsko pomočjo na kapitulacijo, se utrjuje mnenje, da mora tudi Bolgarska, ki je doprinesla v tej vojni največje žrtve, dobiti Odrin, preden se sklene mir.

SKADER.

Cetinje, 11. V nedeljo zjutraj so Turki poizkusili izpad iz Brdice, da bi rekvirirali v okolici živil. Črnogorske prednje straže so začele streljati; artiljerija južne kolone jih je podpirala. Po peturnem boju so se Turki vrnili. 24 vojakov so vjeli Črnogorci. Jetniki pripovedujejo, da so Turki izgubili 25 mrtvih in 50 ranjenih. Črnogorske izgube so neznatne.

GRKI IN BOLGARI.

Atene, 11. Po zunanjem časopisju so bili razširjeni glasovi o konfliktih med Grki in Bolgari. Te vesti so neutemeljene. Resnično je le, to, da so se pojavila v Nigriti in v Čageziju neka nasprotja v administrativnih vprašanjih in da je prišlo med vojaki do nekih sporov, o katerih niso oblasti ničesar vedele. Ko so dobile poročilo, se je takoj uvedla preiskava.

BOLGARSKE ŠOLE.

Solun, 11. Iz Bitolja javljajo, da bodo v kratkem zopet odprte bolgarske šole v krajih, ki so jih okupirali Srbi.

POLOŽAJ V CARIGRADU.

Javer paša aretiran.

Carigrad, 11. Vojno ministrstvo je **poklicalo zbornega poveljnika Omer Javer pašo izpred Čataldže v Carigrad. Ko je prišel sem, je bil na ukaz vojnega sodišča aretiran.** Na njegovo mesto je bil imenovn Hasan Izet. Pri vojnem sodišču je Javer paša, ki spada med voditelje vojaške lige, obtožen, **da je pospešil beg stotnika Hadži Adila k Bolgarom.** Aretacija je povzročila veliko senzacijo. Tudi okrog 30 civilnih in vojaških funkcionarjev je aretiranih zaradi upornosti.

Vlada se ne počuti dobro.

Carigrad, 11. Vlada je poslala v tabor pri Čataldži svoje agente, da poizvedo, kaj se godi v vojski. Dobila je poročilo, ki imenoma navaja častnike in vojake, o katerih trdi, da so pripravljali revolto zoper mladoturške ministre in so izkušali spuntati vojaštvo ter ga pridobiti za revolucionarno akcijo. **Enega majorja, deset nižjih častnikov in mnogo podčastnikov in vojakov so pripeljali z močno eskorto v Carigrad in jih izročili vojnemu sodišču.** O upornih namenih enega dela armade se raznašajo najrazličnejše vesti, katerih ni mogoče kontrolirati. Ali trajne aretacije častnikov in izmenjavanje poveljnikov na visokih mestih kaže, da se vlada ne čuti varno.

Demonstracije.

Pariz, 11. »Presse Nouvelle« dobiva iz Carigrada poročilo, da je prišlo ob priliki neke slavnosti v spomin Nazim paše do viharnih demonstracij. Množica je kričala **»Dol z morilci! Smrt morilcem!«** Skupina demonstrantov se je neprenehoma množila. **Policija je z orožjem napadla demonstrante.** Mnogo oseb je ranjenih.

Carigrad, 11. Pri žalni službi za Nazim pašo v Sulejmanovi džamiji se je zadnji petek zbralo 15.000 oseb. Pri tej priliki je prišlo do zelo hrupne demonstracije. Neki **častnik v uniformi je pridigal, da je bil Nazim žrtev zavratnega političnega umora, ter je hujskal ljudstvo.** Množica je kričala »Smrt morilcem« in je hotela korakati proti hiši mladoturškega kluba. Policija je to preprečila z naporom.

Obsedno stanje.

Pariz, 11. »Presse Nouvelle« poroča, da je **v Carigradu razglašeno obsedno stanje. Vojaki peš in na konjih patrulirajo po vseh ulicah.**

Gregorčič, Pettarin, Fon —

kdo od njih bo deželni glavar. — Justh je nezadovoljen z opozicijo. — Moloh potrebuje prisilen jopič. — Angleške sufražetke požigajo postaje.

BOJ ZA DEŽELNO GLAVARSTVO NA GORIŠKEM.

Dunaj, 11. Krščansko-socialna korespondenca »Austria« poroča, da se je **sobotni ministrski svet bavil med drugim tudi z vprašanjem deželnega glavarstva na Goriškem** (Za Pajerjevo nasledstvo se trgata klerikalni dr. Gregorčič in italijanski liberalec Pettarin. Za glavarsko čast se poteza tudi klerikalni poslanec Fon. Ker je glavarsko mesto eno samo, kandidatov cel kup, so težave zares velike.)

DRAGINJA V AGRARNEM OGLEDALU.

Dunaj, 10. Na današnjem kongresu nižjeavstrijskih agrarnih organizacij je poročal vitez Hohenblum o »potrebi« carinske zaščite za avstrijsko poljedelstvo. Zloglasni agrarni vitez je trdil, da agrarne carine niso zakrivile sedanje draginje in da je vse draginje krivo samo prekupčevanje. Odpor konsumentov zoper blazno agrarno oderuštvo je po mnenju poglavarja avstrijskih agrarnih oderuhov gola hujskarija in druzega nič.

KRŠČANSKO-SOCIALNA DEMAGOGIJA.

Dunaj, 11. Krščansko-socialni občinski klub na Dunaju je sklenil v zvezi s trgovinsko zbornico ustanoviti še posebno trgovinsko politično komisijo, ki bo imela nalogo prerešetavati trgovinsko-politična vprašanja s stališča dunajskega prebivalstva. V predsedstvu te komisije se bosta vrstila dunajski župan Weiskirchner in predsednik trgovinske zbornice. (Dokler je bil krščansko-socialni Weiskirchner trgovinski minister in je imel odločilen vpliv na smer avstrijske trgovinske politike, je delal strogo po agrarnih željah!)

OGRSKE HOMATIJE.

Justh.

Budimpešta, 11. Justh se je vrnil v Budimpešto in je imel ponovno v svojem stanovanju konference z voditelji opozicionainih strank, katerih so se udeleževali Hollo od Justhove, Desy od Košutove in Vazsonyi od demokratične stranke. Justh je očitno kazal **svojo nezadovoljnost z nastopom opozicije v državnem zboru.** Vendar je izjavil, da bo skušal ostati v zvezi z voditelji združene opozicije, ker ne bi rad videl, da se razruši združena opozicija, preden pade Lukacsev kabinet in preden se izvede poštena demokratična volilna reforma.

OBČINSKE VOLITVE V SOLNOGRADU.

Kravja kupčija meščanskih strank.

Solnograd, 10. Pri današnjih dopolnilnih volitvah v tretjem razredu je zmagala nacionalno-liberalna-klerikalna kompromisna lista s 634 do 923 glasovi. Socialni demokratje so se v znak protesta proti zavlačevanju volilne reforme vzdržali volitev: od 3238 upravičencev jih je volilo le 1099.

STAVKA NA REKI KONČANA.

Reka, 11. Ker je ravnateljstvo odpustilo delavstvu nepriljubljenega delovodjo, je stavka v ladjedelnici »Danubius« končana.

JOVANOVIĆ V BELGRADU.

Belgrad, 11. Srbski poslanik na Dunaju Jovanović je prišel v Belgrad, da sporoči srbski vladi avstrijske gospodarske želje. Avstrija je nezadovoljna, ker podpira Srbija Črno goro pred Skadrom. Tukaj naglašajo, da daje Srbija Črni gori pomoč kot zaveznica; razuntega pa je tudi v interesu Srbije, da dobi Črna gora Skader, ker bi bilo to sicer ognjišče intrig proti Srbiji, če bi mesto postalo albansko.

Ministrski svet.

Belgrad, 11. Jovanović je konferiral več ur z ministrskim predsednikom Pašićem. Njegovo poročilo je predmet posebnega ministrskega sveta. Jovanović je bil sprejet tudi od kralja.

MOLOH NORI.

Vojne zahteve nemške vlade.

Berlin, 11. Nova brambna predloga zvišuje rekrutni kontingent za 68.000 mož; ob dveletni vojaški službi se število nemške vojske pomnoži za 4000 častnikov, 15.000 podčastnikov in 117.000 mož.

Mornariški program japonske vlade.

Tokio, 11. Japonska vlada je odobrila mornariški načrt admirala Takarobi, ki predlaga »za prvi hip« zgradbo treh drednotov najsilnejšega tipa, za nadaljno dobo zgradbo osmih drednotov, osmih bojnih križark, osmih »scoutov« in 40 torpednih rušilcev. Stroški za ves program znašajo malenkost 730 miljonov jenov.

AVTOMOBILSKI ZLOČIN.

Berlin, 11. Blizu Dortmunda je avtomobil zdravnika dr. Enzenaua naletel na žično vrv, ki je bila napeta čez cesto (kakor pri Hennigsdorfu). Na srečo je avtomobil pretrgal vrv, tako da ni nihče razen avtomobila poškodovan.

PAPEŽEVA BOLEZEN.

Rim, 11. Zdravniki izjavljajo, da ne prizadeva papeževa bolezen nobenih skrbi. Treba je le, da ima bolnik mir. Snoči je bil takorekoč brez mrzlice. Pričakovati je, da okreva v treh do štirih dneh popolnoma.

ANGLEŠKI PARLAMENT.

London, 11. Včeraj je kralj Jurij otvoril parlament s **prestolnim govorom,** ki naglaša, da je razmerje Anglije do drugih držav **prijateljsko.** Prestolni govor obžaluje, da se vojna še ni mogla končati. Velesile se resno trudijo, da se vojna ne bi razširila. Angleška vlada bo sodelovala z ostalimi državami z resno željo, da se ohrani svetovni mir.

SUFRAŽETKE POŽIGAJO.

London, 11. Včeraj so sufražetke **zažgale postajo Saunderton železnic** Great Western in Great Central. Kolodvor je **zgorel do tal.** Na mestu so našli oklice za žensko volilno pravico. Tudi na postaji Croxley železnice Northand North Western je gorelo, pa sumijo, da so tudi tukaj zažgale sufražetke.

EKSPLOZIJA V TOVARNI.

Bruselj, 11. Včeraj je v Tubice v tovarni za svilo eksplodiral aparat za mešanje. **En delavec in ena delavka sta ubita, pet oseb je težko,** mnogo pa lahko ranjenih. En ranjeni delavec je pozneje **še umrl.**

EKSPLOZIJA V TOVARNI ZA DINAMIT.

London, 11. V Noblovi tovarni za dinamit v Ardee se je zgodila velika eksplozija; mnogo oseb je hudo poškodovanih, več poslopij v bližini deloma porušenih. V mestu vlada velika panika.

ŽRTVE KINEMATOGRAFA.

Verviers, 11. V Moniceau le Neuf je bilo vsled eksplozije v kinematografskem gledišču ranjenih 46 oseb, deset se jih bori s smrtjo.

ŠPANSKE OBČINSKE VOLITVE.

Madrid, 10. Včeraj so se vršile okrožne volitve. V Madridu so potekle mirno. Nekoliko nevolilcev, ki so prišli v volilne lokale, je aretiranih. V Badajozu so se Karlisti spopadli z radikalci. V Valenciji je neznanec streljal na nekega asesorja, ne da bi ga zadel. Po Biskaji so bili spopadi v raznih krajih; več oseb je ranjenih, med njimi tudi mirovni sodnik v Sestasi. Policija je konfiscirala mnogo revolverjev in aretirala mnogo oseb.

Bilbao, 10. V San Pedro de Alane so se monarhisti spopadli z republikanci; **ena oseba je ubita, dve pa ranjeni.** Policija je »morala« streljati, da je mogla razgnati množico.

MONARHISTIČNA ZMAGA NA ŠPANSKEM.

Madrid, 11. Pri volitvah v okrožne zastope so zmagale skoro povsod monarhistične stranke.

PRIMANJKLJAJ V CARINSKEM URADU.

Peterburg, 11. V Odesi so se dognali v carinskem uradu primanjkljaji, **ki znašajo več miljonov.** Višji knjigovodja Aleksandrov je pobegnil.

REVOLUCIJA V MEHIKI.

New York, 11. Iz Mehike prihajajo vesti o vstajah po vsej deželi. Vstaši se pripravljajo na napad na Agua Pricta. Vojni departman američanske vlade namerava odposlati nadaljnih 8000 mož na mehikansko mejo.

Občni zbor organizacije pekovskih delavcev v Trstu.

V nedeljo, 9. t. m., se je vršil v zeleni dvorani »Delavskega doma« redni občni zbor tržaške skupine zveze pekovskih delavcev v Avstriji. Odveč bi bilo vsakršno pripovedovanje o velikem napredku in o resnem delu te procvitajoče naše organizacije. Iz poročila naši čitatelji sami lehko spoznajo, da ne umiramo, marveč da delamo in da imamo najboljšo voljo do mnogoletnega življenja.

Iz poročila, ki ga je podal sodrug Vinko **Kermelj,** povzamemo sledeče: V pretečenem letu je podružnica praznovala sijajno desetletnico svojega obstanka. Sklicala je impozanten shod za zakonito varstvo pekovskih delavcev. Ustanovile so se vplačevalnice v Šibeniku in Tržiču. Organizirani peki so bili zastopani na kongresu jugoslovanske socialno demokratične stranke v Ljubljani. Vodstvo je imelo štiri shode zaradi kršenja delovne pogodbe. V osmih slučajih je interveniralo zaradi kršenja pogodbe od strani delodajalcev. Dve seji je imelo z delavci v pekarnah Petarin in Kastelic. Vsled nasta pa organizacije so delavci prisilili pekarni Vodopivec in Viezzi, da spoštujejo pogodbo, ki je bila v imenovanih pekarnah močno kršena. V Miljah so hoteli uvesti nadomestni počitek, a topot ni šlo. Dne 19. junija je solidarnost pekovskih delavcev prisilila tudi pekarno Gorjup na Proseku, da je podpisala pogodbo. Skupina je bila tudi zastopana na kongresu strokovnih organizacij v Trstu in organizirani peki na deželni konferenci jugoslovanske socialno demokratične stranke v Trstu. V mesecu septembru 1912 je vodstvo konzorcija sklenilo drugič izročiti posredovalnico dela N. D. O. Tedaj je pa vodstvo sklenilo in ustanovilo svojo posredovalnico dela v »Delavskem domu«. Posredovalnica dela je resnično delala. Potom te naše posredovalnice je bilo poslanih na delo od 1. oktobra 1912 do 28. februarja 1913 513 pekovskih delavcev, in sicer: 21 je bilo stalno nameščenih, 100 za več dni in 392 za posamezne dneve v tednu.

Iz blagajniškega poročila je razvidno, da je imela podružnica v pretečenem letu **10.599 K 8 vin. dohodkov.** Lokalna blagajna pa 3948 K 2 vin. dohodkov. Med izdatki pa nahajamo te zanimive in podučne številke. Brezposelne podpore se je razdelilo 3373 K 50 vin, preganjanim članom 22 K, potovalne podpore 99 K, bolniške podpore 1695 K 50 vin., izredne podpore pa 60 kron. 91 K se je potrošilo za knjižnico. Poleg tega se je dalo še iz lokalnega fonda 86 kron podpore v slučajih smrti. Imetje skupine znaša pa 2953 K 47 vin. Pri tem je pasiva 122 K, aktiva znašajo torej 2831 K 47 vin.

V novi odbor so bili izvoljeni nato: **Zamparo Angelj,** predsednik; **Okretič Anton,** podpredsednik; **Suban Andrej, Rančigaj Rudolf, Kermelj Rudolf, Čjuk Josip, Kozar Ivan, Skok Franc,** odborniki; **Kermelj Vinko, Mossalini Ivan, Rože Vinko,** nadzorovalci.

Pri raznoterostih se je končno sklenilo darovati 50 K »Zarji« in 50 K »Lavoratoru«. Pekovskim sodrugom, ki dajejo tržaškemu delavstvu lep zgled resnične delavske solidarnosti in vztrajnosti naj bodo izrečene tudi naše iskrene čestitke na trajnem in lepem napredku njihove skupine.

P. S. Zborovalci so izrekli solidarnost s stavkujočimi delavci v tržaškem telničnem zavodu.

Novice.

* **Brezžična brzojavka na 4500 kilometrov daljave.** Iz Pariza poročajo: V pondeljek so prejeli tukaj brezžično brzojavko, ki je prišla iz silne daljave 4500 kilometrov. Kolonialni minister je naznanil v ministrstvu, da je postaja Minguigny na zapadnem bregu Čadskega jezera brezžično brzojavila, da je prejela brezžično poročilo z Eifflovega stolpa. Oddaljenost med obema postajama znaša okroglo 4500 kilometrov.

* **Obdavčenje premogovnih barnogov.** Francoska poslanska zbornica je pri razpravi o proračunu z 264 proti 195 glasovi sprejela dodatni predlog socialno demokratične frakcije, da se obdavčijo premogovniki, ki izkazujejo več kot frank čistega dobička na tono, s posebnim davkom v znesku 50 centimov od tone izkopanega, oz. prodanega premoga. Davek stopi v veljavo s 1. oktobrom t. l.

* **Kako sodi župnik o svojih ovčicah.** Kalniški župnik dr. Cenkić je v »Hrvatski« napisal razpravo o »ureditvi« dušnopastirske kongrue (državne dopolnilne plače); v razpravi razvija imenitne misli, ki so vredne, da jih čitajo tudi bralci »Zarje«. Prečastiti pravi dobesedno: »Dušnopastirski duhovščini je delokrog strogo odkazan po kanonskem pravu in se imenuje fara; **njegova roba so njegovi verniki,** njegova delavnica: šola, cerkev in dom, njegova produkcija se imenuje: dušno pastirstvo, a njegovi konsumenti niso nihče drug nego nebo, peklo in vice.« Zanimivo pojasnilo: Verniki so blago! In sicer dobra roba! In kako dobre odjemalce imajo trgovci s to robo — nebo, peklo in vice! »Naše poslanstvo« — piše odkritosrčni župnik — »je čeznatorno, kar pa nikakor ne izključuje naravne plati tega življenja.« Kako neki, ko je promet s to robo tako velik na tem in na onem svetu.

Socialno politični pregled.

= **Občni zbor »Občnega konz. društva v Idriji** se je izvršil v nedeljo 9. marca ob obilni udeležbi članstva. Tudi soproge in hčere članov so prišle na zbor v lepem številu. Zborovanje je vodil v imenu nadzorstva s. Anton Kristan iz Ljubljane. — Iz poročila načelsva posnemamo sledeče: Društvo je v l. 1912 pro-

dalo v dveh prodajalnah (v Idriji in Sp. Idriji) blaga za **303.092 K 10 vin.** V mlinu se je zmlelo moke za **K 114.075.65** za lastno porabo ter osemnajst vagonov žita za člane, za kar je prejela mlevske pristojbine **K 3688.50** Denarnega prometa je imelo **K 698.866.62.** Kosmatega prebitka se je doseglo v prodajalnah 28.999 K 24 vin, v mlinu 22.223 kron 52 vin. Čistega prebitka izkazuje bilanca **11.254 K 31 v.,** iz katerega se razdeli 4 % dividenda. Aktiva društva **kron 189.772.47.** Hipotečnega dolga ima 36.260 kron posestva reprezentirajo bilančno vrednost **K 96.618,** dejanska vrednost je pa še enkrat tolikšna. Društvo ima namreč: 5 hiš, valjčni mlin, najmodernejše opravljen, ki melje letno za 200.000 K blaga ter velike gozdove in travnike.

V službi ima 15 uslužbencev. Konec svečana t. l. je otvorilo tretjo prodajalno v Idriji »pod Gorami«. —

Poročilo načelstva se je po krajši debati sprejelo na znanje. Načelstvu se je podal absolutorij. — Pri volitvah v načelstvo sta bila izžrebana člana: Ivan Seljak in Anton Podobnik zopet izvoljena. — Občni zbor je podaljšal neodpovedljivost hranilnih vlog za mlin za daljših pet let. Izplačevati se začne vloge za mlin šele leta 1918. Hranilnim vlogam se je zvišala obrestna mera na 5 % z dosedanjih 4 in pol %.

Občni zbor se je vršil mirno in dostojno. Pokazala se je na zboru disciplinirana in zrelost idrijskih rudarjev v jasni luči. Niti en glas se ni pojavil proti dalekosežnemu in pomembnemu predlogu glede hranilnih vlog za mlin. — Sklenilo se je tudi ustanoviti četrto prodajalno na **Brusovšu** v Idriji.

Sodr. **Anton Kristan** je v zaključnem govoru — potem ko je še ravnatelj društva, idrijski župan **Ivan Štravs,** odgovoril na razne interpelacije — vzpodbujal navzoče na neumorno delo za poglobitev zadružne ideje. Napredek je evidenten! Svoji k svojim — delavec v delavsko društvo, to bodi za Idrijčane vodilno geslo. Kdor še ni član občnega konsumnega društva — pristopi naj! Kdor ima kake prihranke, vloži jih naj v blagajno občnega konsumnega društva. Vsi čvrsto na delo! Zvestoba za zvestobo. — Občnemu konsumnemu društvu v Idriji pa želimo še obilo uspehov na zadružnem polju.

= **Delavske počitnice.** Švicarska zveza za mednarodno delavsko varstvo objavlja poročilo Fallet-Scheurerja o delavskih počitnicah v švicarskih fabriških zavodih. Leta 1910 je od 7900 fabriških zavodov v Švici dajalo 949 fabrik, to je osmina ali 12 odstotkov dopuste delavcem, delovodjem itd. Od 328.000 fabriških delavcev je uživalo počitnice 28.158 delavcev, t. j. dvanajstina ali 8 odstotkov. 2611 (10 odstotkov) jih je imelo dopust do treh dni 12.255 (47 odstotkov) dopust od 3 dni do enega tedna 2027 (8 odstotkov) dopust od enega do dveh tednov, 269 (1 odstotek) več kot dva tedna; za 8996 (34 odstotkov) ni podatkov, kako dolgo je trajal dopust. Izplačana počitniška mezda v letu 1910 je znašala 782.857 frankov: 96 odstotkov vseh fabriških zavodov, v katerih so uvedene delavske počitnice so izplačevale tudi za čas dopusta polno mezdo, dočim je 38 zavodov z 791 delavci plačevalo za čas dopusta le delno mezdo. Počitnice si je švicarsko delavstvo priborilo le z močjo svoje organizacije; zakonito pravico do dopusta imajo le nekateri delavci v državnih zavodih in železničarji.

= **Državno posredovanje dela na Angleškem.** Državno posredovanje dela na Angleškem, ki je bilo s t. zv. »Lobour Exchange Act« uvedeno l. 1909, se čez dalje bolj razširja. 1. februarja 1910, ko je stopil navedeni zakon v veljavo, je bilo 61 državnih zavodov; tekom leta je bilo ustanovljenih 146 novih posredovalnic, l. 1911 115 in l. 1912 158. Koncem leta 1912 jih je bilo 414. Leta 1911 so pri državnih posredovalnicah iskali delavci v 2,010.113 slučajih; l. 1912 v 2,423.213 (za 20 odstotkov več); leta 1911 je bilo državnim posredovalnicam naznanjenih 760.988 prostih služb, l. 1912 1,019.583 (za 34 odstotkov več); državne posredovalnice so posredovale delo l. 1911 v 593.739 slučajih, l. 1912 v 785.289 slučajih (za 32.3 odstotkov več).

= **Produkcija premoga v Avstriji v mesecu januarju 1913.** Na podlagi uradnih podatkov o produkciji premoga v Avstriji je znašala meseca januarja 1913 množina pridobljenega kamenitega premoga 14.303.991 meterskih stotov. In ako upoštevamo, da je množina izkopanega kamenitega premoga meseca januarja 1912 znašala 13,399.245 meterskih stotov, vidimo, da je produkcija kamenitega premoga zopet narasla. Tudi produkcija rjavega premoga se je povečala, in je znašala meseca januarja 1913 25.740.897, leta 1912 istega meseca pa le 22.741.408 meterskih stotov, torej v enem samem mesecu za 2,999.489 meterskih stotov več.

O vojni bestiji.

Iz Sofije poroča sodrug Dimitrov, tajnik bolgarskih strokovnih organizacij, sledeče:

Od začetka februarja so se pričele zopet sovražnosti s krepkejšim bombardiranjem Odrina. Že od vsega začetka ni bilo misliti na to, da bo boj omejen le okolo Odrina. Pozitivno lehko trdim, da sedanji boji na obeh straneh prav nič ne zaostajajo v grozotah in brezobzirnosti za prejšnjimi. Človeško klanje je tako strašno, kakor ni bilo nikdar prej. Oblasti so izdale odlok, da morajo zapustiti vsi ranjeni vojaki bolnišnice in oditi domu. In danes smo bili priča prizoru, ki je trgal srce: Videli smo, kako so pometali na stotine vojakov, še neozdravljenih, hromih, s krogljami v telesu, iz bolnišnic, da bo prostor za nove žrtve krvave vojne. Pretežna večina teh nesrečnikov, ubogih delavcev, nima sredstev, da bi se zdravili in olajšali strašne muke. Koliko od teh se ne bo zamoglo preživljati drugače kakor z beračenjem.

Kako kruto in nečloveško postopajo naše vojaške oblasti z žrtvami vojne, kaže jasno tole dejstvo: Danes je moral zapustiti bolnišnico na odredbo oblasti stavbinski delavec, ki je popolnoma oslepel. Postavili so ga na cesto z drugimi vred, brez vseh sredstev. Žalostna smrt bi bila njegov delež, da se ni zavzela zanj naša organizacija in mu stregla. Ko se okrepi, ga odpošljemo v njegovo domovino, v zapuščen kot Macedonije.

Obnovljena vojna je poslabšala položaj delavstva še bolj. Vsote, določene od občin za podpore, so že izdane, a novih sredstev za pomoč ne dovoljuje nobena občina. Njihova podpora je bila itak le kaplja na razbeljeno železo. Po uradnih podatkih so dovolile vse občine 1,556.900 frankov v podporo. Če razdelimo to vsoto na mestno prebivalstvo, živeče v najhujši bedi, ki je cenijo uradno na 700.000 oseb, tedaj prideta na vsako osebo po dva franka, in sicer za štiri mesece.

Najbrže bodo tudi kmalu prenehali z delom v obratih, ki so jih pred kratkim otvorili v upanju na bližnji mir. Nezaposlenost bo še večja in še bolj uničujoča. K tej bedi se pridružuje še obup in pričakovanje najhujšega v družinah, ki imajo očete in sinove na bojišču.

Prav resno in težko skrb nam povzroča tudi usoda naših najboljših agitatoričnih in organizatoričnih moči, ki so na bojiščih in katerim so doslej še prizanesle sovražne krogije. Vse te razmere so vplivale, da je ljudstvo bilo polno nejevolje in upornosti, ko so pričele sovražnosti znova. Ogorčenje ljudstva proti nečloveškemu klanju in njega povzročiteljih narašča z vsakim dnem. Da to ogorčenje ne bruhne z vso silo na dan in da ljudstvo še ni dalo duška svoji nezadovoljnosti z revolto, je le v tem, da imamo nečloveško vojaško upravo in grobo vojaško cenzuro, ki tlačita našo deželo . . .

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Varčne gospodinje!

Sladni čaj znamka Sladin Dr. pl. Trnkoczyja sladni čaj daje vsakomur kri, moč, živče, spanje, cvetoče lice, okusen zajtrek. Pri dojenčkih nadomešča meterinsko mleko in umrljivost dojenčkov ome uje. Za različne bolezni je uspešno zdravilo. Na vsak način prihranijo gospodinje 50 odstotkov pri gospodinskih izdatkih, tudi pri mleku in sladkorju Vsak dan prihajajo naročila s priznanji. Naroča se pri izdelovatelju lekarnarju Trnkoczyju v Ljubljani, Kranjsko, ki je s sladnim ča em izgojil svojih osem zdravih otrok. Po pošt 5 zavitkov po 1/4 kg franko. Zavoj 5 kg po 15 zavitkov 10 K franko. 1/4 kg po 60 vinarjev povsod tudi pri trgovcih. Glavna zaloga na Dunnju v lekarnah Trnkoczy: Schönbrunnerstrasse 109, Radetzkyplatz 4, Josefstädterstrasse 25, v Gradcu Sackstrasse 4.

40 letni uspeh, ki potrjujejo na tisoče priznanj.

Želodčna tinktura

lekarnarja Piccolija v Ljubljani

krepi želodec, pospešuje prebavo in je odvajalna. 1 stekleničica velja 20 vin.

Naročila sprejema lekarna **G. Piccoli,** Ljubljana.

A. Kje pa pustite brusiti svoje nože in škarje?

B. Pri gosp. Ivanu Kraigherju. On je in umetni brusač,

Tudi se dobi pri njem vsakovrstno zelo dobro blago.

Obiščite ga, stanuje v Ljubljani, Židovska ulica štev. 3.

Vezana „Zarja“

v polletnih knjigah za leto 1911 in 1912 se dobi. Cena vsake knjige K 14·— :::

Kavarna

Unione v Trstu

ulica Caserma in Torre Bianca

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.

Postrežba točna. — Napitnina je odpravljena.

Anton Bajec

umetni in trgovski vrtnar

naznanja sl. p. n. občinstvu, da se nahaja njegov

cvetlični salon Pod Trančo

Velika zaloga suhih vencev.

Izdelovanje šopkov, vencev, trakov itd.

Okusno delo in zmerne cene.

Zunanja naročila se točno izvršujejo.

Vrtnarija na Tržaški cesti 34.

Občno konsumno društvo v Idriji

naznanja s tem, da je v svoji seji dne 9. svečana 1913 sklenilo, da se hranilne vloge članom

obrestujejo od 1. januarja 1913 naprej po 5 odstotkov.

Kredit do 30 dni je obresti prost. Cez 30 dni do 6 mesecev se imajo računati obresti po 6 odstotkov :::: Od kredita nad 6 mesecev pa po 7 odstotkov in sicer že od 30 dni naprej.

Hranilne vloge sprejema društvo vsak dan med uradnimi urami od 8. zjutraj do 12. dopoldne in od 2. popoldne do 6. zvečer. — **Odpovedni roki** so pri društvu najprimernejši in varnost vloge najboljša, kajti za varnost garantira premoženjska in blagovna vrednost. Vsak član najlažje zaupa svoje prihranke svojemu zavodu.

Načelstvo.

Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev v Ljubljani

registrovana zadruga z omejeno zavezo

vabi na svoj

redni letni občni zbor

ki bo dne 17. marca 1913 v salonu pri Travnu na Glincah. Začetek ob pol 8. zvečer.

DNEVNI RED:

1. Citanje zapisnika zadnjega rednega občnega zbora.
2. Poročilo o računih za leto 1912.
3. Poročilo nadzorstva in podelitev odveze načelstvu.
4. Ukrepi glede bilance za leto 1912.
5. Določitev visokosti deležev.
6. Volitev dveh članov načelstva v zmislu § 4 pravil.
7. Volitev nadzorstva (dveh članov).
8. Pristop k revizijski zvezi.
9. Predlogi in nasveti.

Prosi se vse člane, da se zanesljivo udeleže občnega zbora.

Nadzorstvo.

Pri sedanji draginji bode vsakdo z veseljem pozdravil, da **od 20. februarja 1913** naprej v moji **modni trgovini za gospode** dobrovoljno

odračunam 10% popusta

vsakemu odjemalcu pri gotovem plačilu od mojih **skromnih stalnih cen** pri nakupovanju klobukov, čepic, srajc, spodnjih hlač, majic, ovratnikov, zapestnic, kravat, rokavic nogavic, naramnic, žepnih robcev, palic, dežnikov, gumb itd.

Opozorim istočasno, da je moja modna trgovina za gospode, založena nedvomljivo z najnovejšim in najboljšim blagom iz prvih in zanesljivih tovaren, in sicer v nedvomljivo največji izberi.

Z odličnim spoštovanjem se priporoča

Pazite na cene v izložbah!

Modna in športna trgovina za gospode

P. MAGDIĆ, Ljubljana, nasproti glavne pošte

Stavbena in gostilniška zadruga „Delavski dom“

registrovana zadruga z omejeno zavezo v Trbovljah

vabi svoje člane na

redni občni zbor

ki se bo vršil v nedeljo dne 16. marca ob 3. popoldne v društveni sobi v Trbovljah.

DNEVNI RED:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. a) Poročilo revizije; b) računsko poročilo; c) poročil nadzorstva.
3. Sklepanje o prebitku.
4. Preuredba § 14. in 17. pravil.
5. Volitev devetih članov v nadzorstvo in treh namestnikov.
6. Razno.

Trbovlje, dne 4. marca 1913.

Načelstvo. **Nadzorstvo.**